

Türkiye'de Sömürülen,
Yoksullaştırılan ve İşsiz
Bırakılan Emeğin
1 MAYIS'I..

Eğitimiş

TÜRKİYE'DE SÖMÜRÜLEN, YOKSULLAŞTIRILAN VE İŞSİZ BIRAKILAN EMEĞİN

1 MAYIS'İ..

Ülke ekonomisini güçlü kılan temel değişken üretimdir. Üretimin verimi ve devamlılığı ise emeğin sürece kattığı değere bağlıdır. Emeğin bu değeri tarih boyunca patronlar tarafından sömürülmek istenmiş, bu istek patronlara ve sisteme karşı çok sayıda işçi hareketini, örgütlenmeyi ve direnişi beraberinde getirmiştir.

Büyük ses getiren işçi direnişlerinden biri 1874 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde yaşanan ekonomik kriz sonucunda ortaya çıkmıştır. ABD'de yaşanan ekonomik bunalımdan kurtulmanın yolu ucuz emek gücü olarak görülmüş ve ücretler düşürülmüştür. Bu karara karşı işçi direnişi başlamış ve bu direniş zaman içinde büyümüştür. İşçi hareketine karşı baskılar artmasına rağmen çalışma süreleri ile ilgili direniş devam etmiştir. İşçiler, 1 Mayıs 1886 tarihinde 8 saat çalışma süresi için genel grev başlatmış, bu greve karşı hükümet sert müdahalelerde bulunmuş, dört işçi lideri idam edilmiştir. Bu olayın üzerine 1889 yılında 2. Enternasyonel, 1 Mayıs gününü "Uluslararası İşçi Bayramı" ilan etmiştir.

Emek direnişinin ve örgütlenmesinin önemini ortaya koyan 1 Mayıs'ta Türkiye'deki emeğin durumunu, çalışma sürelerini, iş bulamama halini, düşük ücret düzeyini, yoksullaşmasını, yok sayılmasını ve bu duruma karşı sendikaların etkisini ortaya koymak önemlidir. Çünkü örgütlü olmamak, güçsüzleşmeyi, yalnızlaşmayı ve sömürülmeyi beraberinde getirmektedir.

TÜRKİYE'NİN ÇALIŞABİLİR NÜFUSU 15 YAŞ ÜSTÜ DEĞİL, 17 YAŞ ÜSTÜDÜR

Emeğin durumunu Türkiye'deki işgücü istatistikleri üzerinden analiz etmeden önce TÜİK'in yapmış olduğu hesaplama 15-17 yaş arası çocukları da dahil ettiğini fakat bunun taraf olduğumuz ILO sözleşmesi ile çeliştiğini hatırlatmak önemlidir.

Türkiye'nin 1998 yılında taraf olduğu ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) 138 No'lu Çalışma Hayatına Katılım İçin Asgari Yaş Sözleşmesi'nin 2. maddesinin 1. fıkrasına göre "...belirlenen asgari yaş sınırı, **zorunlu öğrenim yaşının bittiği yaşın**, altında ve her halükârda 15 yaşın altında olmayacaktır." Bu sözleşmeye göre Türkiye'de zorunlu eğitim süresi 17 yaşa kadar devam ettiği için 15 yaş üstü değil, 17 yaş üstü çalışma hayatına katılabilmektedir.

Buna göre sayıları 3 milyon 894 bin olan 15-17 yaş arası nüfusun, TÜİK'in işgücü istatistiklerini hesaplarken dikkate aldığı 15 yaş üstü nüfustan çıkarılması ile elde edilen nüfus üzerinden hesaplama yapılmalıdır. Çünkü **çocukların işgücü hayatında ve üretimde yeri** yoktur.

TÜRKİYE’NİN ÇALIŞABİLECEK NÜFUSUNUN YARISI İŞ HAYATINA DAHİL DEĞİL...

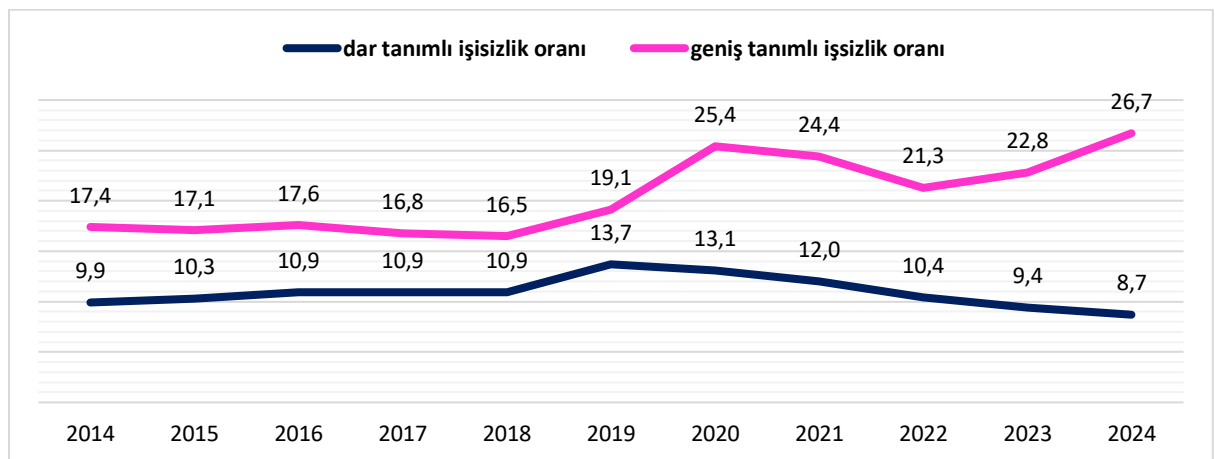
İşgücü sayılarına bakıldığında ülkede çalışabilir yaş aralığında olan nüfusun yarısının iş hayatına dahil olmaması, potansiyelin oldukça altında bir emek gücünün üretim sürecine katıldığını göstermektedir. Bu durumun nedenini tespit etmek için her yıl yapılan ankete çoğunlukla kadınlar cevap vermekte ve gerekçeleri cinsiyetçi işbölümünün yarattığı ev içi sorumlulukların yükü olmaktadır. **Türkiye’de açıkça kadın emeği yok sayılmakta, değersizleştirilmektedir.**

TÜRKİYE’DE İŞSİZLİK DEĞİL, EMEKÇİNİN ÜMİDİ AZALIYOR..

İş hayatına katılmak isteyen ve iş arayan fakat bulamayanları tanımlayan **işsizlerin sayısı** 2024 yılı içinde **3 milyon 113 bin** olarak açıklanmış, buna bağlı olarak işsizlik oranı **%8,7** olarak hesaplanmıştır. Maliye Bakanı Mehmet Şimşek işsizlik oranını oldukça olumlu karşılayarak son 12 yılın en düşük işsizlik oranına ulaşıldığını söylemiştir.

Oysaki Türkiye’de işsizliğin kapsamı genişlediği için Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından düzenlenen 19. Çalışma İstatistikçileri Konferansında, sadece iş arayan ama bulamayanlar değil, iş bulma ümidini kaybedenler ve yarı zamanlı çalışmak zorunda kalanların da işsizlik hesaplamasına dahil edilmesi gerektiği söylenmiştir. Bu konferans sonrasında TÜİK, ayrıca geniş tanımlı işsizliği hesaplamaya başlamıştır. Buna göre Türkiye’de işsizlik azalmamış, çeşitlenmiş hatta derinleşmiştir. İş arayıp bulamayanlara tam zamanlı çalışacak iş bulamadıkları için yarı zamanlı çalışanlar yani eksik istihdam edilenler ve iş aramaktan psikolojik açıdan yorulmuş ve vazgeçmiş olanlar da eklenmiştir.

Grafik 1: 2013-2024 arası dar ve geniş tanımlı işsizlik oranları

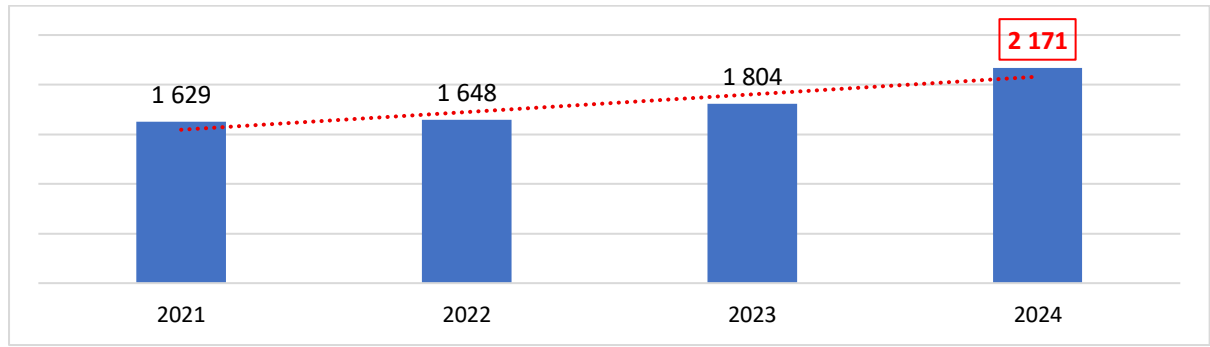
Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Dar tanımlı işsizliğe göre 2024 yılı son 12 yılın en düşük işsizlik oranının görüldüğü yıldır. Şimşek'in ifade ettiği bu oranın aslında ülkedeki işsizlik durumunu yansıtmadığı, geniş tanımlı işsizlik oranlarına bakıldığında görülmektedir. Geniş tanımlı işsizlik dar tanımlı işsizliğin aksine azalmamış, artarak **%26,7 oranına** ulaşmıştır.

Ülkenin işsizlik tanımı değişmiş, artık insanlar iş bulamayacaklarına inanmış ve aktif iş aramayı bırakmıştır. Bu vazgeçiş dar tanımlı işsizlikte düşüş olarak hesaplanmaktadır. **Sonuçta ilan edilen dar tanımlı işsizlik üzerinden yapılan açıklamalar kamuoyunu yanıltmaktan başka bir görev görmemektedir. Gerçek işsizlik dar tanımlı işsizliğin yaklaşık dört katıdır yani %26,7'dir.**

Geniş tanımlı işsizliğin en önemli başlığı olan iş bulma ümidini kaybedenlerin durumuna bakıldığında 2021-2024 yılları arasında sürekli artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

Grafik 2: İş bulma ümidini kaybedenler (2021-2024) (Bin kişi)

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

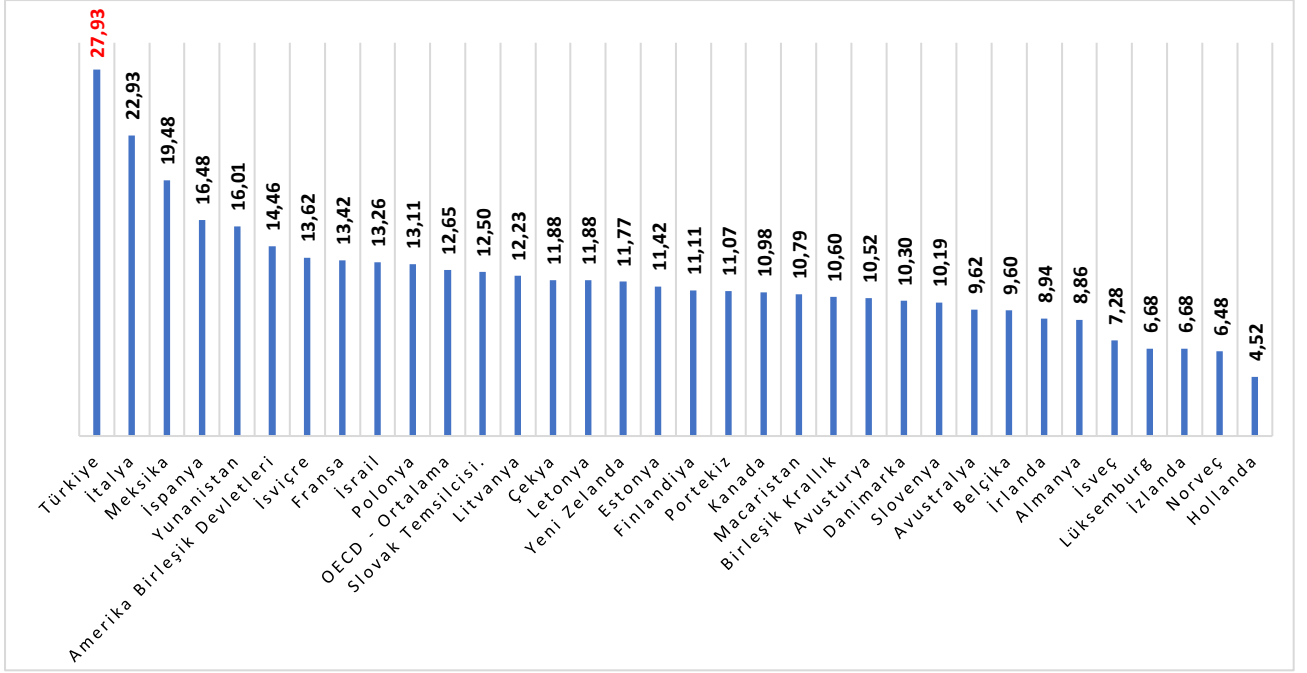
2024 yılında **iş bulma ümidini kaybedenlerin sayısı 2 milyon 171 bine çıkmış, her yıl artış gösteren sayı işsizliğin ülkede kalıcı hale gelmeye başladığının kanıtı niteliğinde olmuştur.**

Ülkede emeği ile geçimini sağlamak istemesine rağmen bu imkanlara kavuşamayan hatta zamanla psikolojik bir yılginlık içine girerek geleceğe dair tüm umutlarını kaybeden çok sayıda emekçinin bulunduğu Türkiye’de, işsiz olanlar gibi iş bulabilenler için de sorun bitmemekte hatta çeşitlenmektedir.

TÜRKİYE’NİN “EV GENCİ” SAYISI HER GEÇEN GÜN ARTIYOR..

Ülkede yaşanan ekonomik bunalım eğitimi tamamlayan gençlerin iş bulmasının önünde büyük bir engel oluşturmaktadır. Bunalım öncesinde de her ile üniversite açılması durumuna karşılık yeterli iş alanı olmaması nedeniyle birçok genç umutsuzluğa kapılmış, iş bulma ümidini kaybedenlerin içinde gençlerin sayısı (15-24 yaş) 2022 yılında 351. 733 iken 2023 yılında 412.729 olmuştur.

Grafik 3: Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı (OECD ülkeleri) 15-29 yaş

Kaynak: OECD verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranına bakıldığında Türkiye'nin OECD ülkeleri arasında ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Son dönemde ev genci olarak da tanımlanan bu gençlerin ülkenin üretime en yüksek verimi sağlayacak emeği olmasına rağmen işsiz olması, gelecek kaygısı yaşaması emeğin hangi yaşta da eğitim seviyesinden olursa olsun değersizleştirildiğini ortaya koymaktadır.

TÜRKİYE, KAYITDIŞI İSTİHDAMDA AVRUPA'DA BİRİNCİ SIRADA..

Türkiye'de emekçinin en büyük sorunu kayıtlı olmamasıdır. Kayıt dışı istihdamın çok yaygın olduğu Türkiye'de çok sayıda emekçi iş, gelecek ve sağlık güvenceleri olmadan sadece içinde buldukları sürede hayatta kalabilmek için kayıt dışı istihdamı kabul etmekte ve sömürünün en görünür olduğu sistemde üstün bir mücadele vermektedir.

Grafik 4: AB ülkeleri arasında Türkiye’de Kayıt dışı İstihdamın Durumu-2023

Kaynak: ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

AB ülkeleri ile kıyaslandığında 2023 yılı verilerine göre %27,31 ile en yüksek kayıt dışı istihdama sahip ülkenin Türkiye olduğu görülmektedir.

Türkiye’de kayıtlı olmayan emeğin oranı en az %27,31’dir. Emek sömürsünün en görünür olduğu kayıt dışı istihdamda Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında bir numaradır.

TÜRKİYE’DE ASGARİ ÜCRET YOK, YOKSULLUK ÜCRETİ VAR..

Kayıtdışı istihdamın yanında kayıtlı kayıtsız istihdam edilen tüm emekçilerin maruz kaldığı düşük ücret düzeyi, uzun saatler çalıştırılma, iş yükünün fazla olması, mobbing ve taciz gibi çok sayıda sorun bulunmaktadır.

TÜİK tarafından açıklanan enflasyon oranlarının hissedilenin çok altında olması ve bu durumun İTO ve ENAG gibi kuruluşlar tarafından da hesaplanan enflasyon oranlarında açıkça görülmesine rağmen sene başında yapılan %30 ücret artışı ile emekçi kaderine terk eden devletin tavrının ortaya koyduğu yoksullaşma toplumun her kesimine sirayet etmiştir.

Beslenme, barınma, giyinme, ulaşım gibi otonom ihtiyaçların dört kişilik bir aile için hesaplanması ile elde edilen yoksulluk sınırı olması gereken en düşük ücret iken emekçiye sunulan ücret yoksulluk sınırının yaklaşık

4'te 1'i kadardır. Devlet ekonomik süreci gerekçe göstererek düşük ücret politikası ile işçiyi sömürme, yoksullaştırma patronları zenginleştirme politikasından vazgeçene kadar durum değişmeyecektir.

BİR SAATLİK EMEĞİN KARŞILIĞI KAÇ EKMEKTİR?	
Asgari ücretlinin (22.104 TL) bir saatlik emeği kaç ekmeğe karşılık gelmektedir?	10 EKMEK
Asgari ücret yoksulluk sınırında olsaydı (78.230 TL) Emekçinin 1 saatlik emeği kaç ekmeğe karşılık gelecekti?	145 EKMEK

Asgari ücret ile çalışan emekçinin 2025 yılında bir saatlik emeğinin karşılığı sadece 10 ekmeğe iken en düşük ücretin yoksulluk sınırı kadar olması halinde bir saatlik emeği ile alabileceği ekmeğe sayısı 145 olacaktır.

ASGARİ ÜCRET VE YOKSULLUK SINIRI İLE ALINABİLECEK ÇEYREK ALTIN MİKTARI (24 AYAR) NE KADARDIR?	
Asgari ücret ile kaç çeyrek altın alınabilir?	3 ÇEYREK ALTIN
Yoksulluk sınırı ile kaç çeyrek altın alınabilir?	12 ÇEYREK ALTIN

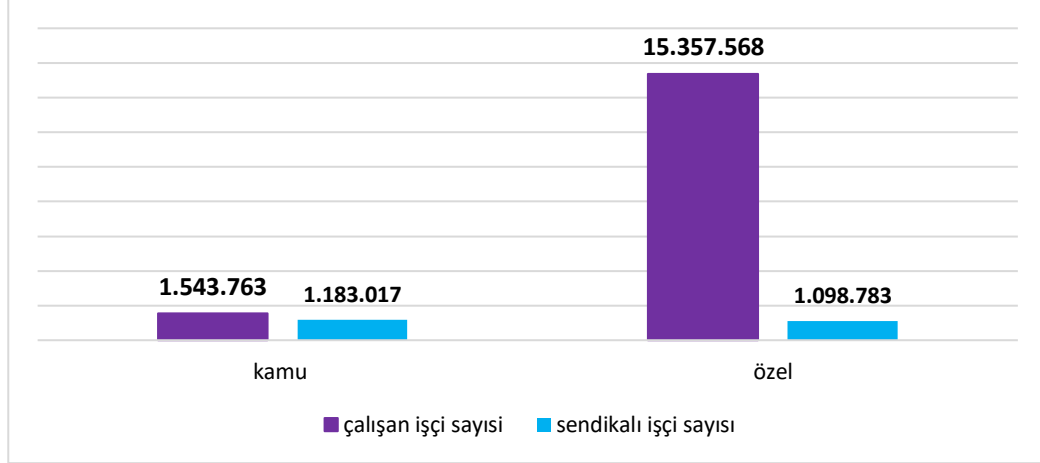
2025 yılında bir asgari ücretlinin geliri ile alabileceği çeyrek altın sayısı 3 iken yoksulluk sınırında gelire sahip olması halinde bu sayı 12 olacaktır. Ayrıca 2014 yılından 2025 yılına kadar geçen süreçte alım gücündeki azalmayı görmek mümkündür. 2014 yılında asgari ücret ile 6 çeyrek altın alınabiliyorken 2025 yılında bu sayı 3 olmuş yani reel gelir (satın alma gücü) yarı yarıya azalmıştır.

Türkiye'de enflasyon ortamında işçiler 22.104 TL'ye mahkûm edilerek yoksullaştırılırken, patronlar işçilerin yoksulluğu üzerinden servetlerine servet katmaktadır.

TÜRKİYE'DE İŞÇİLERİN TÜM HAKLARINI SÖMÜREN SİSTEM, SENDİKALARI İŞLEVSİZLEŞTİRİYOR...

Türkiye'de işçi sayısı toplam 16 milyon 864 bin 733'tür. Bu işçiler içinde sendika üyesi olanların sayısı sadece 2 milyon 524 bin 547 (işçilerin %14'ü)'dir.

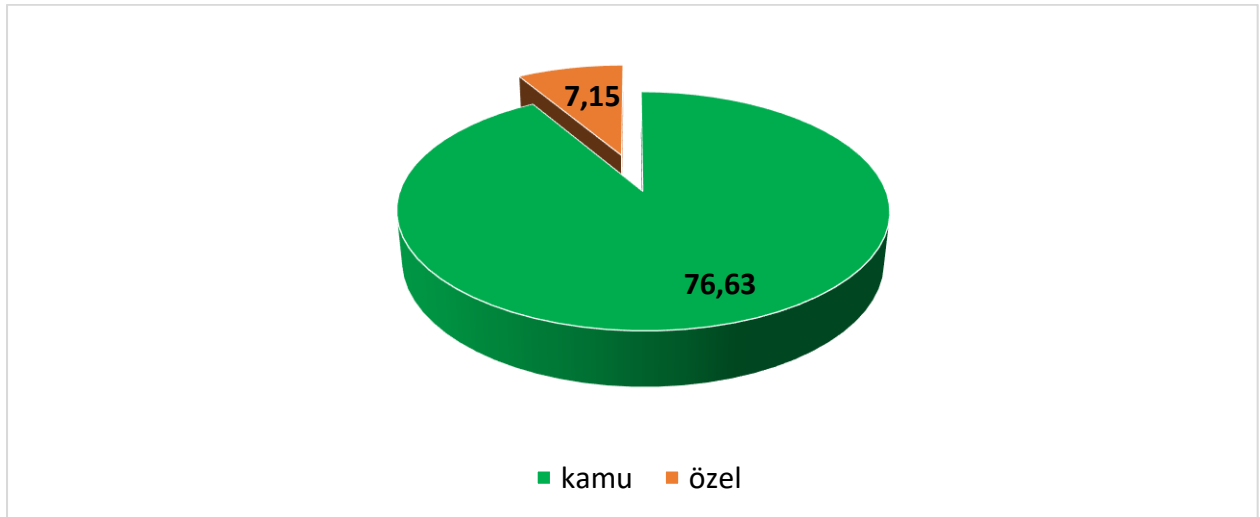
Kamu ve Özel Sektör Çalışan ve Sendikalı İşçi Sayıları

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Türkiye'de çalışan işçilerin 15 milyon 357 bin 568'i özel sektörde, 1 milyon 543 bin 763'ü kamuda çalışmaktadır. Patronların kâr amacıyla işçiyi sömürerek her yolu denediği özel sektörde işçilerin sendikalaşma oranı yok denecek kadar azdır. Bunun birçok nedeni olmakla birlikte işten çıkarılma korkusu ilk sırada yer almaktadır.

Grafik 6: Kamuda ve özel sektörde sendikalı işçi oranları

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Özel sektörde çalışan işçilerin yalnızca %7,15'i sendikalı iken kamuda çalışan işçilerin %76,63'ü sendikalıdır. Yani toplamda %14 oranında görülen işçi sendikalaşmasının büyük bölümü yine kamuda çalışanlara aittir.

12 Eylül 1980 darbesi ile sendikaları güçsüzleştiren 1987 yılına kadar sendikalaşma haklarını askıya alan yönetim, benimsediği neoliberal yaklaşım ile Türkiye'de işçi hareketlerini, örgütlenmeyi önemli ölçüde baskılamıştır. Yapısal dönüşüm denen yeni sistem işçi sömürsünü legalleştiren düşük ücret, uzun saatler çalışma sistemini ülkenin ekonomi politikası adı altında yıllardır uygulamayı amaçlamış ve uygulamıştır.

Günümüzde emeği sömürülen işçinin örgütlenmemesi için patronlar ve siyasi iktidarlar hala birlikte kararlar almaya halkı yoksullaştırmaya devam etmektedir.

SONUÇ

-TÜİK tarafından açıklanan verilere göre Türkiye'de çalışabilir yaş aralığında bulunan sayısı 65 milyon 926 bin iken, bu sayının sadece 35 milyon 733 bini işgücü hayatına katılmaktadır. Nedeni **kadınların cinsiyetçi işbölümü nedeniyle emek piyasasına dahil olamamasıdır.**

- Türkiye'de 2024 yılı için açıklanan ve Mehmet Şimşek'in son 12 yılın en düşük işsizlik oranı dediği dar tanımlı işsizlik **%8,7** iken ülkenin iş bulma ümidini kaybeden emeğini de işsizlik hesaplamasına dahil eden geniş tanımlı işsizlik **%26,7'dir. Dar tanımlı işsizlik oranı kamuoyunu aldatmaktan başka bir amaca hizmet etmemektedir.**

- Türkiye'de iş bulma ümidini kaybeden emeğin sayısı 2023 yılında 1 milyon 804 bin iken 2024 yılında 2 milyon 171 bine yükselmiştir. **Aktif iş aramaktan vazgeçenleri ifade eden bu sayı ülkede işsizlikteki artışın kalıcı hale gelmeye başladığının kanıtıdır.**

- Türkiye'de "ev genci" olarak ifade edilen Ne Eğitimde Ne İstihdamda" olan gençlerin sayısı 15-24 yaş için 2024 yılında **2 milyon 679 bine**, 15-29 yaş için ise **4 milyon 676 bine** ulaşmıştır. OECD ülkeleri arasında ev genci oranlarına bakıldığında Türkiye ilk sırada yer almaktadır. **Ülkenin en verimli emeği olan gençler, emek piyasasının dışına itilmektedir.**

- Emek sömürsünün en net yaşandığı iş, sağlık ve gelecek güvencesinin olmadığı kayıtdışı istihdam oranlarında Türkiye %27,31 ile Avrupa ülkeleri arasında ilk sıradadır. **Kısaca emek sömürsüne en fazla imkan sunan ülke Türkiye'dir.**

- TÜİK'in açıkladığı gerçek dışı enflasyon oranları ile 22.104 TL'ye mahkûm edilen asgari ücretlinin yoksulluğu her geçen gün derinleşmektedir. Birleşik Kamu-İş tarafından açıklanan ve asgari ücret olarak belirlenmesi gereken yoksulluk sınırı ile emekçi; 1 saatlik emeği ile 145 ekmek alınabiliyorken şu an ki asgari ücretle 1 saatlik emeğin karşılığında sadece 10 ekmek alabilmektedir. 2014 yılında asgari ücret 6 çeyrek altına denk gelirken şu anki asgari ücret 3 çeyrek altına denk gelmektedir. **Görülüyor ki ülkede işçi her gün düşen satın**

alma gücüyle yoksullaşmaya, yoksulluk sınırının çok altında bir gelir ile hayatta kalma mücadelesi vermeye devam etmektedir.

- Türkiye'de bulunan 16 milyon 864 bin 733 işçinin yalnızca %14'ü sendikalıdır. Bu işçilerin de çoğu kamu işçisidir. Özel sektör işçilerinin sayısı 15 milyon 357 bin 568 olmasına rağmen sendikaya üye olan sayısı 1 milyon 98 bin 783 yani sadece %7,15 oranındadır. **Türkiye'de işçi örgütlenmesi engellenmektedir.**

- T.N. Rotta ve R. Kumar tarafından 2000-2014 dönemi için 43 ülke arasında yapılan çalışmaya göre Türkiye emek sömürsünün en yüksek olduğu **ikinci ülke** konumundadır. Sonraki süreçte ekonomik bunalımda görülen derinleşme ile durumun daha vahim bir hal aldığı işgücü piyasasında yaşanan gelişmeler ile de açıkça görülmektedir.

Sonuçta; ülkede işgücü piyasasında çok sayıda emekçi işsiz bırakılıyor, gençler iş bulamama endişesiyle büyük oranda da gelecek kaygısıyla umutsuzluğa sürükleniyor, emeğin çok büyük bir bölümü kayıtdışı çalıştırılarak emek sömürünün en acımasız halleriyle mücadele etmek zorunda bırakılıyor, asgari ücretliler devletin bir kurumu olan TÜİK tarafından açıklanan gerçek dışı enflasyon rakamları ile sömürülmeye, yoksullaştırılmaya devam ediliyor. Patronlar ise bu sürecin zarar görmemesi için emekçilerin sendikalaşma haklarına yaptıkları mobbing ile engeller getirerek sendikaları güçsüzleştirmek ve işçi örgütlenmesi engellenmek istiyor.

Eğitim-İş olarak; tüm bu baskı, yoksullaştırma ve sömürüye karşı eğitim ve bilim emekçileri olarak emeğin gücünü savunmaya, örgütlenmeye mücadeleye devam edeceğiz.

Tüm emekçilerin 1 Mayıs Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü Kutlu Olsun..